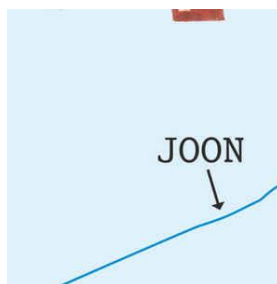

EESTI MEISTRIVÕISTLUSED MÄLUMÄNGUS 2021

Võistkonnamäng

Küsimused: Erik Aru, Tanel Kadai, Priit Tõnisson, Toomas Uuskam, Illar Tõnisson

1. Tänapäevaks mängupaigaks olev Vinni alevik mängib olulist rolli ka ühe tuntud Eesti ansambli kujunemises, kuna just siinses klubis andsid nad 18. jaanuaril 1986 oma esimese kontserdi. Seda päeva loeb kollektiiv tänini oma sünnipäevaks. **Milline ansambel?** Kõrval näete bändi seni viimase taiese kaanepilti ja ka sellel sisalduvate lugude nimekirja.

Tracklist

A1	Joon Õlut
A2	Joon Konjaablilt
A3	Joon Veini
A4	Joon Ja Kusen
A5	Joon Joomise Ja Mittejoomise Vahel
B1	Joon Viina
B2	Joon Teravat Vett Ja Haletsen Ennast
B3	Joon, Mida Kantakse Ette
B4	Joon, Aga Ei Laula

2. Järgnev katkend pärineb 1914. aastal ilmavalgust näinud kirjandusteosest ja kirjeldab ühe peategelase joomakombeid. **Millist nime see tegelane kandis?**

Ühel päeval leidis ta köögist väikese ankruga ja kuulatas - sees sulises.

Ta nuusutas tapiauku - oli imeraske, magus ja uimastav lõhn. Siis kangutas ta tapi eest.

Sellest päevast hakkas ta jooma.

Tal polnud enam muud muret ega muud rõõmu, kui aga pea täis saada.

Ta ärkas hommikuti, pea pohmelusest raske, karvad kõhnal näol püsti ja silmad punased. Siis tõstis ta ankruga suu juurde ja võttis tihedate sõõmudega, kuni tuju heaks muutus.

Varsti hakkas ta tantsima ja tralli lööma. Ta kargles ja kepsutas, kuni väsis. Siis istus ta jälle põrandale, tõstis ankruga ja jõi, nii et punane viin kahes joas põski mööda jooksis.

Ja joobnuna jäi ta magama, ankur süles, käed ankruga ümber ning nägu naerul. Säärasena meenutas ta kedagi teist, kes oli samuti õhtuti tule juures istunud, kannu tõstnud, muhelnud ja enesega rääkinud.

3. Tokyo olümpiamängude avatseremooniat kommenteerides seletas Timo Tarve, et küsitava riigi president jõi end pärast eelmisi suveolümpiamänge toimunud banketil surnuks. Tegelik sündmuse jada oli ilmselt pisut pikem, aga põhjust sportlastega tina panna oli presidendil küllaga: nimelt tegi riik Rios oma parima olümpia, saavutades koguni 13 medalit (paremuselt teisel olümpial on neid pälvitud 5). Neist medalitest üle poolte võeti poks, mis ongi riigi läbi aegade edukaim olümpiaala. Rios läks sellesse riiki ka olümpiamängude parimale poksijale mõeldud Val Barkeri trofee, tänavu Tokyos pälvis aga just selle riigi poksihunt poksivõistluste ihaldatuima autasu, meeste raskekaalu kuldmedali. **Milline riik?**

4. Pudelvee turul on mineraalvesi endiselt taandumas puhastatud vee ees ning pole üllatav, et müügiarvudelt troonivad seal samad tootjad, kes muude alkoholivabade jookide ja toiduainete puhul. Nii leiabki Nestle ja Coca-Cola eest tabeli tipust PepsiCo'le kuuluva ning oma nimega otseselt kvaliteetsele sisule viitava brändi, mida müüdi ainuüksi USAs 2019. aastal miljardi dollari eest. Seejuures on ettevõtte lubanud, et nende kõige populaarsema toote „... Pure Water“ vesi pärineb tootmiskohtades kättesaadavast kraaniveest. **Millist nime kannab see maailma müüdavaim pudelveebränd?**

5. „Kalevala“ autori Elias Lönnroti (eluaastad 1802–1884) poolt 1834. aastal asutatud seltsi peetakse esimeseks omataoliseks Põhjamaades. Selle liikmete päevanormi kohta leidub eri andmeid, aga igal juhul oli neile lubatud üks toidunaps, üks tervisenaps ja õhtul 240 grammi viskit. Kuna ükski liige ei suutnud neist rangetest reeglitest kuigi kaua kinni pidada, siis selts peagi lagunes. **Mis tüüpi seltsiga oli tegu?**

6. Pildil oleva Knidose Aphrodite kuju autoriks peetakse enamasti 4. sajandil eKr elanud Atika skulptorit, kelle tegevus ja elukäik on suhteliselt segane, kuid kelle osas on ajaloolased ühel meelel, et just tema olla olnud esimene, kes elusuuruses alasti naisekehi kujutama hakkas. **Kes oli see kuulus kujur?**

7. Kristlikus maailmas tähendab see termin koostööd erinevate konfessioonide vahel ja lähtub teooriast, et Kristuse kirikusse kuuluvad kõik ristitud, hoolimata sellest, et aja jooksul on kirik lõhenenud roomakatoliku, õigeusu ja protestantlikeks kogudusteks. Tänapäeval kohtame seda terminit eeskätt ametimehe tiitlis, kelle üheks ülesandeks on kirikutevahelise koostöö edendamine. **Milline termin?**

8. Esimesena tunnustas Tartu rahu sõlmimisega Eesti Vabariiki *de jure* teatavasti Venemaa, sama aastanumbri sees jõudsid seda järgmistena teha veel Soome ja Poola. **Milline riik oli aga järjekorras neljas**, ühtlasi esimene väljastpoolt Euroopat, andes ametlikust tunnustamisest teada 10. jaanuaril 1921? Küsitav riik ise tähistab oma iseseisvust aastast 1816, kui pärast maairevolutsiooni ja mitmeaastast edukat sõjategevust kolonistide vastu kuulutati Tucamani kongressil end sõltumatuks.

9. See nimi on perekonnanimeks paljudele ameeriklastele: näiteks ühele USA presidendile, esimesele ameeriklannast kuulitõuke olümpiavõitjale või ühele ajaloo mõjukamale *hip-hop* artistile. Eesnimeks on see aga pildil olevale sõjaveteranile, kes on tänu ahnusele tõusnud Quahogi rikkaimaks inimeseks. Olgugi et omanimelist ettevõtet juhtiv mees keskendub ennekõike rahale ning suhted jäävad tagaplaanile, armastab ta oma tütart Lois'i ja tema lapsi väga – ainult väimees Peter'it ei salli ta silma otsaski. Samuti on ta hea sõber näiteks Bill Gates'i ja Ted Turner'iga, olles viimaselt võitnud kahel korral pokkerimängus endale CNNi omandiõiguse. **Milline nimi?**

10. Tänapäevaseks esimeseks muusikapalaks on lembelaul, mida esitavad kaks lapsepõlvsesõpra, kes sedakorda koonduvad artistinime alla Joyguns. **Kes on need kaks?**

11. Seda tavalist Eesti taimet peetakse Prantsusmaal loodusliku metsa indikaatorliigiks, Soomes Oulu piirkonnas vastuoksaks aga aedadest loodusesse levinud naturaliseerunud liigiks. Rootsisis oli taim aastatel 1996-2017 sealsete kristlike demokraatide vapil. Nõukogude rahvameditsiinis kasutati taimest tehtud kompressi nahal põletusvillide esile kutsumiseks, et oleks põhjust sinisel esmaspäeval sinist lehte taotleda. **Mis taim?**

12. See 18. sajandi moraalifilosoof oli üks Šoti valgustuse juhtfiguure. Ta olevat olnud erakordselt hajameelne ja armastanud rääkida iseendaga. Ta ise pidas oma parimaks teoseks „Moraalitunde teooriat“ (1759), milles uuris seda, kuidas inimesed tunnetavad üksteist, mõistavad teiste vajadusi ja tunnevad neile kaasa. Uuris ka astronoomiat, juurat ja majandust. Viimase vallas leidis muu hulgas, et piiratud vastutusega osaühingud on ebamoraalsed ja et teenuseid pole mõtet majanduse puhul arvestada, kuna need on ebatootlikud. **Kes?**

13. Nähtavad hooned on vastavalt 462 ja 373,7 meetriga maailma kõrgeimate pilvelõhkujate üldjärjestuses 15. ja 55. kohal ning ühtlasi esimese 70 seast ainsad, mis ei paikne Aasias või Ameerika Ühendriikides. **Millistest linnadest need võib leida?** Linnu lahutab teineteisest linnulennult 635 kilomeetrit.

14. Selle ilmselt paljude kilvaritegi menüüsse kuuluva roa juured ulatuvad Pärsiasse, kuid meie poolt kasutatava nime sai ta 16. sajandi keskel Prantsusmaal. Roa erinevaid variatsioone, mis kohandatud kohalikule köögile, leiab kogu maailmast - näiteks Iraanis on taoline roog *kuku*, Jaapanis *tamagoyaki*, Koreas *gyeran-mari*, Tais aga *khai chao*. **Milline roog?**

15. Pildil on viiekordne NBA meister ajavahemikust 1966-1976, kellest hiljem sai teatud arvestuses liiga rekordimees. **Kes?**

16. See Amblas sündinud klaverivabrikant ja Toomgildi oldermann (eluaastad 1791–1874) olevat olnud oma aja rikkaim eestlane, kelle maavaldused ulatusid Toompealt Tondile ja kes olevat saanud kõndida viis kilomeetrit ilma kellegi teise maale astumata. Praegu on Tallinnas temanimeline tänav ja park, tema maale ehitati näiteks Kaarli kirik, mille tarbeks ta ka ehitusmaterjali annetas. **Kes?**

17. Seda viimastel aastakümnetel üha enam populaarsust kogunud kultuuri toodetakse aastas umbes 7,2 miljoni tonni, millest pea 80% moodustab tumeda koorega sort Hass. Viimase puhul pärinevad kõik taime isendid ühest emataimest, mille kasvatas Californias elanud samanimeline postiljon. Kuigi aina kasvav tootmine on suure veekulu tõttu toonud kuivemates piirkondades kaasa massilise kuivalade laienemise, leiab mitmel pool maailma turgudel vilja reklaamivalt sildilt väljendi „H2O-KT“. Kultuuri populaarsust on suurendanud ka sotsiaalmeedia, kuhu 2017. aasta suvel postitati iga päev üle kolme miljoni pildi just selle taime võileibadega. **Milline põllukultuur?**

18. Härrasmees hoiab juuresoleval pildil Belgia peamist filmiauhinda, milliseid hakati välja andma alles 2011. aastal ja mis on oma nime saanud ühe 68-aastaseks elanud loomeinimese järgi. **Millist nime see auhind kannab?**

19. Inglise maleteoreetik Tim Harding andis nähtavale Viini avangu variandile nime kahe 19. sajandil loodud romaanikangelase järgi, arvates, et sellisel viisil mängu alustanutel peab olema teatavaid nende tegelaste iseloomuomadusi. Tegelaste enda seosest malega pole aga midagi teada - arvata võib, et üks neist ei saanud malet mängida juba alalises üksinduses viibimise tõttu, teine aga pidi aadlisoost pärinenuna vähemasti malekäike tundma. **Kes on need kaks romaanikangelast?**

20. Kuulete kanadalanna Tamara Lindeman'i veetavat folkrokk-ansamblit, millele Raadio 2 muusikaguru Koit Raudsepp on korduvalt ennustanud suurt tulevikku. Tolle ansambli nimi tähendab eesti keelde tõlgituna objekti, milliseid on Eestis asjaomase ametkonna andmetel kokku 106 ja millistest tänasele mängupaigale lähimad asuvad Sämis, Varangul, Väike-Maarjas ja Tudus. **Milline ansambel?**

21. Pildil on tuntud perekonnast pärit teadlane, kes tegutseb oma emaga samal erialal ja on seitse aastat tagasi kaitsnud doktoritöö, mis käsitles elektroentsefalograafiat. **Kes?**

22. 2004. aastal avatud Venemaa esimese erootikamuuseumi üheks kõmulisemaks eksponaadiks on kolmekümne sentimeetri pikkune konserveeritud peenis, mida väidetakse olevat kuulunud küsitavale. Eksponaadi autentsuses kahtlevate skeptikute poolt ka meripuraks või mõne suurema neljajalgse suguliikmeks peetud taiese ostis muuseumi direktor Igor Knjazkin 8000 dollari eest kelleltki Prantsuse antikvaarilt, kes omakorda soetas selle Californiast, kuhu see oli jõudnud Vene emigrantide kaudu, kes seda püha reliikviana austasid. **Kelle kõrvana nähtavat taiest eksponeeritakse?**

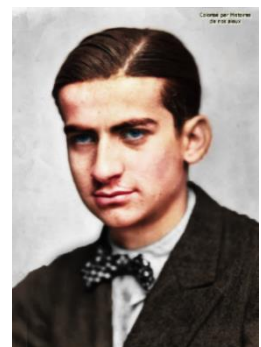

23. USA idaranniku kaheksat eliitülikooli nimetatakse (luuderohu järgi, millesse telliskivihooned on kasvanud) Ivy League'iks. Selle liikmetest kõige noorem ja kõige läänepoolsem on ülikool, mille vilistlaste hulka kuuluvad näiteks kirjanik Toni Morrison, näitleja Christopher Reeve, hokitäht Ken Dryden, inimõigustlane Ruth Bader Ginsburg jpt, nende spordivõistkonnad on tuntud nime Big Red all. **Mis ülikool?**

24. **Milline on ainuke riik**, mida valitseb praegu regent? See, keda ta asendab, on oma maailmajao rikkaim monarh, kelle vara hinnatakse neljale miljardile dollarile.

25. Baskist isa ja galiitslannast ema järeltulijana ilmavalgust näinud Germain David de Galarza ehk sõpradele Fufu (eluaastad 1914-1983) sai laiemalt tuntuks just nende nimede järgi, mida asendavad punktiirid. Lisaks populaarsusele Euroopas oli ta silmatorkavalt menukas ka endistes sotsialismibloki maades, seevastu anglosaksi maades peaaegu tähelepanuta jäädes. Küsitavat on postuumselt kujutatud oma kodumaa postmargil, tema auks on rajatud vähemalt kaks nimelist muuseumit ning nimetatud roosisort. **Kes?**

26. Piltidel on kaks viimast ühe poliitilise ametikoha täitjat, vasakpoolne oli ses ametis aastatel 2014-16 ja parempoolne 2016-18. Enne neid, aastatel 2003-14, pidas seda ametit mees, kes on peamine süüdlane selles, et seda ametikohta enam ei ole. **Milline ametikoht millises riigis?**

27. Meie hulgast 15 aastat tagasi lahkunud kirjaniku kodumaal on tänavune aasta kuulutatud tema aastaks. Lõpetamata meditsiiniharidusega kirjaniku tegelaskujude hulka kuuluvad näiteks Ijon Tichy ja Halluzinelle, tema tuntuimaks tegelaskujuks on aga kaine mõistusega tagasihoidlik mees, kelle eesnimigi jääb lugejale saladuseks. Too karakter vastandub kirjaniku enda olemusele, kes olnud tuntud kõrge enesehinnangu (näiteks kiitles ta, et sai ülikooliajal IQ-testis üle 180 punkti) ja arrogantse väljenduslaadi tõttu. **Kes oli see kirjanik?**

28. Briti kirurg Percivall Pott pani 1775. aastal oma uurimistöös tähele, et ühe ameti pidajatel esines ebaproportsionaalselt sageli munandivähki, ja peagi hakati seda tüüpi vähki nimetama laiemalt selle elukutse haiguseks. Pott täheldas, et elukutse pidajaid koheldi juba alates lapseeast äärmise jõhkruksena, nad kannatasid külma ja nälga, pidid töötama kitsastes ja kuumades oludes, kus nad end tihti vigastasid. Nii langesid nad tihti juba puberteediikka jõudes ebameeldiva, valulise ja surmaga lõppeva haiguse küüsi. Vähi põhjustas nimelt teatud olluse kogunemine munandikottide kurdude vahele ja kuigi enda pesemine vähemalt kord nädalas oleks selle levikule pidurit tõmmanud, polnud toona suuremat võimalust seda teha. **Millise elukutse esindajate kutsehaiguseks oli munandivähk?**

29. Juuresolev vapp kuulub end Eesti suurima kogukondliku jalgpalliklubina reklaamivale klubile. 2008. aastal alustanud klubi on tänaseks jõudnud liigasüsteemi madalaimalt astmelt välja esiliigasse, saades kõvasti toetust tribüünidel möllavatelt end „elektrikutena“ identifitseerivatelt ultratelt. Hetkeseisuga on klubi hingekirjas enam kui 750 pallurit alates lasteaiast kuni Eesti esiliigameeskonnani välja ning lähitulevikus on ootamas ees kolimine uuele koduväljakule, mida reklaamitakse kui Eesti esimest keskkonnasäästlikku staadioni. **Milline vutiklubi?**

30. Kuuldava muusikapala erinevatele versioonidele on tehtud eri ajastutel kolm erinevat videot, kuid kahes neist (valminud aastatel 1989 ja 2007) on läbivalt tegelasteks ühed ja samad olendid. **Kes / millised olendid?**

31. Esimest korda olla mõtte eesti rahvuslipust esitanud hilisem tuntud pastor ja kirjamees Jaan Bergmann 1881. aastal oma luuletuses „Eesti lipp”. Paraku ei esinenud tema luuletuses praegune sinimustvalge värvikombinatsioon, vaid üks praegune lipuvärv oli asendatud ühe teisega. **Milline praegune lipuvärv oli Bergmanni luuletuses asendatud millise värviga?** (1 õige = 1 punkt)

32. Kui Inglise kuningas Charles II 1661. aastal Portugali infanta Braganza Katariinaga abiellus, siis kuulus kaasavara hulka ka kaks sadamalinna. Ühega, Tangieriga, oli kõik selge, teise kohta aga ei teadnud keegi Londonis, kus see õieti asub, sest infantaga kaasa pakitud kaart oli kaduma läinud. Tollane lordkantsler, Clarendoni krahv Edward Hyde küll arvas teadvat, et see paikneb kusagil Brasiilia lähedal. Kui linn ükskord üles leiti, siis oli selle kättesaamisegagi omajagu jama, sest kohalikule Portugali kubernerile polnud keegi midagi maininud. Praegu on tegu finantskeskusega, mis olla miljardäride arvult maailmas kaheksas linn. **Mis linn?**

33. See 1822. aastal muuseumina publikule uksed avanud Euroopa kunstimuuseum sai oma nime pildil olevalt aastatel 1604-1679 elanud mehelt, kes ise jõudis oma eluajal töötada ka väljaspool Euroopat. **Milline kunstimuuseum?**

34. Nähtav HTC toodetud telefon Dream, tuntud ka kui T-Mobile G1, toodi turule 2008. aasta oktoobris. See kasutas esimese nutitelefonina maailmas üht uuendust, mis tänaseks on selles valdkonnas tugevalt juurdunud. **Mille poolest oli nähtav telefon esimene?**

35. See elund on olemas peaaegu kõigil roomajatel, primitiivsetel linnuseltsidel ja imetajatel (eriti põhjalikult on uuritud näiteks tähnikhüäni oma). Inimese anatoomias oli see aga üheks viimaseks valgeks laiguks, sest teadlasi takistas vajalikus konditsioonis olevate laipade vähesus anatoomikumides. Esimesena kirjeldas elundit täielikult alles 1998. aastal Austraalia teadlane Helen O’Connell. **Milline elund?**

36. See Vana-Rooma suurkuju sai lisaks muudele kuulsatele väljaütlemistele tuntuks oma kreeklaste vihkevate avaldustega. Tema kaasaegne Scipio Africanus sai temalt pragada üksnes seepärast, et ta Sitsiilias käies kreeka gümnaasiumeid ja teatreid külastas. Mitu sajandit varem elanud Sokratest nimetas ta „kohutavaks lobamokaks”, haigeid soovitas aga ravida roomapärase roheliste aedviljade, pardi- ja tuviliha dieediga, kuid hoiduda neil igal juhul andmast end kreeka arstide käe alla. Lõpuks hoiatas ta, et Rooma võimu võib hukutada armastus kreeka kirjanduse vastu. **Kes?**

37. *Rana ridibunda* oli Nõukogude Eestis üks neljast punasesse raamatusse kuulunud kahepaiksest. Praegu kuulub ta kõige lahjemasse ehk III kaitsekategooriasse, kuigi levib Eestis väga piiratud alal. Ilmselt on loomakese praegune kaitsestaatus kompromiss, sest tegemist on võõrliigiga, mis 1925. aastal tutvustati Irboska lähedalt Optjoki jõe äärest praeguse Tartu linna territooriumile. **Mis liik?**

38. Mõnda aega tagasi tegid Eesti seltskonnaajakirjanduses ilma muusik Joel de Luna ja Victoria „Carmeni öde” Kass – tõsi, enamasti küll negatiivse varjundiga uudistes. Nüüd aga teevad muusikamaailmas ilma nende piltidel olevad tütar ja poeg, kel mõlemal juba esimesed albumidki välja lastud. **Milliste artistinimede all nad muusikat teevad?**

39. Sellel 1958. aastal tehtud pildil on oma kodumaa tšempionid tša-tša tantsus. Paari meespool saavutas hiljem küll kuulsuse mõnevõrra teisel alal, kuid kindlasti oli tal ka tantsuoskustest abi. **Kes on pildil olev meestantsija?**

40. Vormel-1 sarja etappide autasustamisel mängitakse teadupärast nii etapi võitnud piloodi kodumaa hümn kui ka tema meeskonna kodumaa hümn. Viimasel kümnel hooajal on korraldajad üldjuhul saanud hakkama Euroopa hümnidega, aga käepärast on tulnud hoida ka kolme muu riigi hümnid – neid on vaja läinud vastavalt üheksal, kahel ja ühel korral. Neid hümnid nüüd järjepanu kuuletegi! **Millise kolme riigi hümnid?** (2 õiget = 1 punkt)

41. Kolmandas Moosese raamatus (11:1-8) on öeldud, et juutidel on lubatud süüa “*igat looma, kellel on sõrad, täielikult lõhestatud sõrad, ja kes mäletseb mälu*”. Järgnevalt on nimeliselt mainitud nelja roojast looma, kelle söömine on keelatud, sest neil on olemas küll üks vajalik tunnus, aga puudub teine. Kaks neist loomadest on damaan, keda piibli vanemates väljaannetes on nimetatud ka hüüraksiks, ja siga. **Millised on ülejäänud kaks looma, keda juudid süüa ei tohi?**

42. **Milline tüpograafiline element on joonisel tähistatud?** Tähe põhijoone otsas asuv element on enamasti horisontaalne kriips, kolmnurk või ristkülik, mille eesmärgiks on teksti loetavuse parandamine ja pikkade lõikude lugemise kiirendamine. Levinumatest kirjastiilidest kasutavad seda elementi näiteks Ogg, Times New Roman ja Garamond. Ilma elementida kirja nimetatakse groteskkirjaks, mille näidete hulka kuuluvad Arial, Helvetica ja Futura.

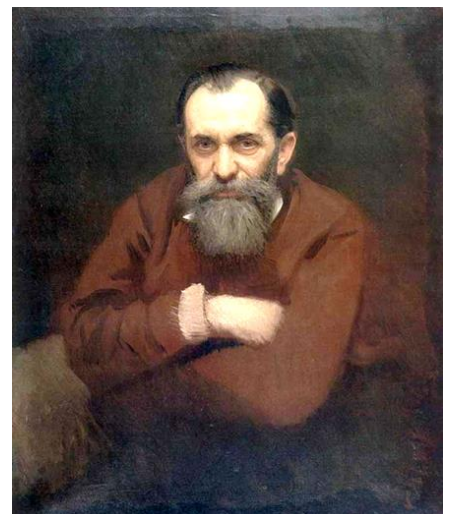

43. Kui Opel turustab Suurbritannias oma toodangut Vauxhall'i nime all, siis Põhja-Ameerikas ja Hiinas on kõige laiemalt kasutuses üks vana kaubamärk. Nimelt on Opel Insignia seal tootmises nime all Regal, Opel Astra sedaan aga ... Verano ning Opel Mokka läheb kaubaks kui Encore. **Millise legendaarse autotootja nimi sobib punktiiridele?**

44. Pildil olev UNESCO maailmapärandi nimistusse kuuluv kaitseala on aastatega kujunenud tähelepanuväärselt populaarseks turismiobjektiks. Mägedest ja kanjonitest ümbritsetud kõrb on tuntud ka Kuuoru nime all ning see on olnud mitme kultusfilmi võttepaigaks (nt Ridley Scotti “*Marslane*”, Gareth Edwardsi “*Rogue One: Tähesõdade lugu*” või Michael Bay “*Transformerid: Langenute kättemaks*”). Kaitsealal asub ka oma riigi kõrgeim tipp Jabal Umm ad Dami (1854 m). **Millist nime kaitseala kannab** (õige asukohariik annab ühe punkti)?

45. Pildil on üks kunstnik kujutanud teist. Kogenumad kilvarid vast mäletavad, et 17 aastat tagasi suutsid nad üheskoos teatud ringkondades paraja segaduse tekitada. **Kes on kujutanud keda?**

46. Selle Eesti ajaloost tuntud mõisa nimi saksa keeles oli Luhde-Großhof, läti keeles Liellugažu muiža. Kuna see kuulus 1750ndate lõpul tulevase kindralfeldmarssali Michael Andreas Barclay de Tolly vanematele, siis on see ka üks tema võimalikke sünnikohti. **Kuidas on mõisa nimi eesti keeles?**

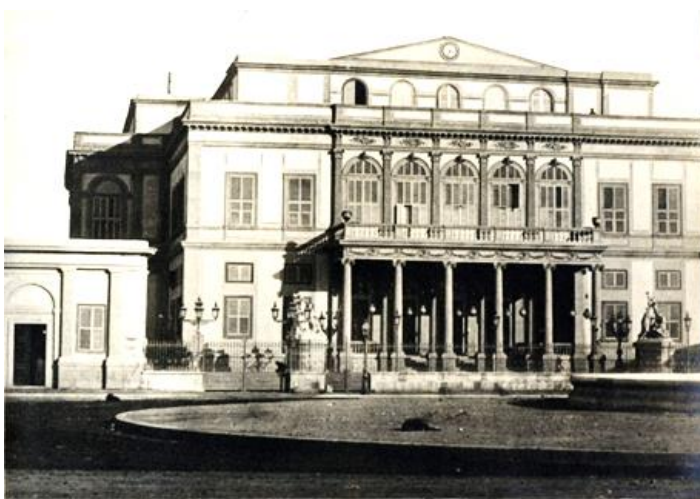
47. George Akerlof (1940) pälvis küll 2001. aastal küll Nobeli majanduspreemia, kuid tema 1946. aastal sündinud abikaasa, kes on samuti California Ülikooli Berkeley majanduse emeriitprofessor, on praeguseks temast märksa kuulsam. **Kellega on Akerlof alates 1978. aastast abielus?**

48. Ühe parima filmi Oscari pälvinud filmi nimi ühtib ühe 31 aastat varem valminud Eesti filmi nimega. Viimases olid kandvates rollides vennasvabariikide näitlejad, näiteks Vytautas Tomkus, Vija Artmane, Juris Lejaskalns ja Astrida Vezvagare. Filmi aluseks oli 1960. aastal ilmunud raamat, mille pealkiri paraku erines filmi omast. **Millist ühist nime kannavad need kaks filmi?**

49. Nähtavat 1898. aastal loodud 9mm kaliibriga püstolit tuntakse ka Pistole Parabellum 08na, kuid meie tahame tema paralleelnimetust, mis on ühtlasi relva disaininud mehe perekonnanimi. See oli üks esimestest poolautomaatpüstolitest, tema puhul on kasutatud erilist lukustussüsteemi, kus liigendatud osa tõuseb lasu ajal üles. Enim kasutust leidis relv sakslaste poolt I maailmasõjas, vähemal määral ka II maailmasõjas, teada on kasutusest veel ka Vietnami sõjas. Mänguritele sai relv tuttavaks Battlefield'i mänguseerias, kus relv kuulus teljeriikide võitlejate varustusse. **Milline relv** (piisab disaineri perekonnanimest)?

50. Tänavu oktoobris möödub 50 aastat päevast, mil pildil olev hoone maani maha põles. Detsembris aga möödub 150 aastat päevast, mil samas hoones toimus ühe maailmakuulsa teose esiettekanne, millest katkendit kuulete. **Milline teos ja millises linnas asus pildil olev hoone?** (NB! kaheosaline küsimus)

51. Pildil olevateks varemeteks ei muutunud see muinaseestlaste linnuse asemele ehitatud kindlus sõjategevuse käigus, kuigi omal ajal vallutasid selle tormijooksuga nii Gediminase kui ka Ivan Julma väed. Tema hävimise lugu on proosalisem: veel 17. sajandil kasutasid Poola võimud kindlust vanglana, mille garnisoniks olid ungari ratsaväelased. Kuna vangla komandandi tütar langes lahendamata jäänud kiremõrva ohvriks, hakkas komandant lohutuseks kiusama kahte kinni istuvat poola aadlikku. Viimastel õnnestus kättemaksuks süüdata kindluse püssirohuladu, plahvatuses hukkus üle 30 inimese ning kindlus loeti taastamiskõlbmatuks. **Milline linnus / kindlus?**

52. Küsitava, Lõuna-Eestis eriti levinud ja vahel ka ka põhjamaa ingveriks kutsutava taime kodupaik on tegelikult Aasia ning Euroopasse jõudis see koos mongoli-tatari rööv vallutajatega. Hiina raviraamatutes aga on taimest kui elupikendajast räägitud juba mitu tuhat aastat enne Kristust. Poolteise meetri kõrguseks kasvava taime puhul kasutatakse meditsiinis eeskätt maohaiguste raviks ja seedimise parandamiseks tema tugeva aroomiga risoomi, aga lehti ning juurepulbrit vanarahva poolt kirpude ja koide tõrjeks. Ka leiab taim üsna laialdast kasutamist toiduainetööstuses, nt kalaliha ja likööride maitsestamisel. Taime nimega kattuva kirjanikunime all avaldas 12 romaani jm töid üks hiidlasest teoloog ning kirjamees ja seda kannab liignimena ka üks Elvast pärit endine spordimees. **Mis taim?**

53. Pildil olev 1949. aastal sündinud 18. Veragua hertsog kannab teiste seas ka järgmisi päritavaid tiitleid: Ookeanimere admiral, Indiate admiral ja Indiate *adelantado*. **Milliselt esiisalt** (kes oli esimese Veragua hertsogi isa) on ta need pärinud?

54. Sellel 1996. aastal Vabaduse väljakul tehtud fotol tunnevad muusikasõbrad kindlasti ära Jaak Aheliku, aga meid huvitab kahe ülejäänud härrasmehe perekonnanimi, mis maailmas märksa tuntum. Tegemist on vendadega, kes nüüdseks mõlemad meie seast lahkunud, aga nende vanaisa poolt juba 1906. aastal Sankt Peterburgis asutatud ettevõtte tegutseb praegugi Šveitsis ja Saksamaal edukalt edasi. **Mis on vendade perekonnanimi?**

55. Ametlikult pole Ameerika Ühendriikides surnud sellesse keegi peale 1951. aastat, sest tol aastal lõpetati selle surma põhjusena surmatunnistusele märkimine. Mõnedes teistes riikides lubatakse seda endiselt kasutada, kuid väga levinud see ei ole. **Milline surma põhjus?**

56. Juuresoleval pildil on näha mungakloostrit, mille kõige kuulsam abt oli ametis aastatel 1867-1884. Abtiametiga kaasnes tohutul hulgal administratiivkohustusi, mille kõrvalt enam muuks suurt aega ei jäänud, mistõttu tagantjärele vaadates maailm tema abtiks ülendamisest kindlasti midagi ei võitnud. **Millises linnas asub mungaklooster ja kes oli see abt?**

57. Ilmar Sikemäe (sündinud Helmut-Hugond Bötcher, eluaastad 1914-1998) oli eesti kirjanik. Tema teoste hulgas on näiteks tõsieluraamat "Kirjad Vargamäelt" (1962) ja lühiproosakogumik "Sada lugu" (1979). Ta oli muuhulgas Loomingu toimetaja ja Kirjanike Liidu konsultant. Tema tegudest kuulsusrikkaim on aga ehk ühe sõna leiutamine, kuigi see sõna tema soovitud kujul suuremat rakendust ei leidnudki. **Milline sõna?** Leedu keele oskajatele olgu vihjeks, et leedu keeles tähendab see sõna 'loomakarja'.

58. Aastatel 1948-2016 võitis see riik olümpiamängudel kergejõustikus seitse medalit ja kõik need medalid teenisid naised (kusjuures seitse erinevat naist). Mehed jõudsid sel perioodil kergejõustikumedalitele kõige lähemale 1980. aastal Moskvast, kui kümnevõistluses platseerusid nii neljandale kui viiendale kohale küsitava riigi atleedid. Tänavustel Tokyo olümpiamängudel leidis lõpuks end autasustamispjedaalilt (küll selle madalamalt astmelt) ka selle riigi meeskergejõustiklane. **Milline riik?**

59. Norra juurtega Leonhard Seppalale kuulunud 16-aastaseks elanud siberi husky on tänaseks pälvinud väljateenitud kuulsuse oma rolli eest 1925. aasta Alaskal toimunud difteeria antitoksiini transpordiks korraldatud kelgukoerte teatejooksus. Kui jooksu viimast vahetust vedanud ja vajaliku meditsiini Nome lasteni toimetanud Balto kuju ehib juba aastaid New Yorki Central Parki, siis küsitav, aastatel 1848-1934 elanud admiral järgi nime saanud koer on laiema tuntuse pälvinud käesoleval sajandil. 2019. aastal üllitas Disney Studios temanimelise hittfilmi, mille peaosas on Willem Dafoe. **Millist nime kandis see koer?**

60. Hiljaaegu oma 80. sünnipäeva tähistanud Helgi Sallo poolt üks tuntumaid "Horoskoobi" kaudu eestlaste südamesse lauldud palu on duetina koos Kalju Terasmaaga esitatud "Sulle kõik nüüd ütlen". Vähem on teada fakt, et selle loo autor ja esmaesitaja aastal 1967 oli tollal alles 17-aastane neiu, kes kuulsaks sai mõnevõrra hiljem. Lugu, mille pealkirja võiks eesti keelde tõlkida kui "Ma olin nii armunud", oli seejuures tema esimene singel üldse ning tõusis kohe ka kodumaa müügitalelite tippu. **Kes laulab?**

61. Selle maiuse nimi tuleneb ladinakeelsest sõnast, mis tähendab “koogikest” või “leivakest”. Klassikalisel kujul hakati vahustatud marja- või puuviljapüreeest, suhkrust ja munavalgest koosnevat maiustust valmistama 19. sajandi lõpus. 1896. aastast algas masstootmine ning kodumaal tollal juba väga populaarseks saanud maiustus levis 20. sajandi algul Pariisi maailmanäituste kaudu ka igale poole mujale, tuues suurt kasu riigikassale, kuna välismaised tarbijad tasusid selle eest valuutas. Seetõttu hoiti täpset retsepti ka hoolikalt saladuses. **Milline maius?**

62. Üldiselt läheb teadlastel oma avastuste tegemisest kuni Nobeli preemia saamiseni päris pikalt aega. Pildil on aga 1935. aasta Nobeli füüsikapreemia laureaat (eluaastad 1891-1974), kes pälvis oma preemia kõigest kolm aastat varem tehtud avastuse eest. **Kes on pildil ja mida ta avastas?**

63. Juba antiikajal tuntud Kanaari saared taasavastati 14. sajandi esimesel poolel, kui seda tegid genovlased Niccoloso da Recco ja Malocello, kellest viimane andis ühele saartest ka oma nime. **Mis oli maadeavastaja Malocello ladinapärase eesnimi?**

64. Tänavu veebruaris suri 85 aasta vanuses mees, keda Arnold Schwarzenegger on nimetanud oma noorpõlve suurimaks eeskujuks. Tegu oli ülimalt mitmekülgse härrasmehega, kelle CV-d jäid kaunistama ka 15 kirjutatud romaani, millest “Valkvalge hetk” on ilmunud ka eesti keeles. Järgnes poliitiline karjäär kodumaa parlamendis ning presidendiks kandideerimine (mis tõi siiski vähese häälesaagi tõttu kaasa pettumuse ning taandumise poliitikast). **Kes?**

65. Jaapani vana pealinn Kyoto ei ole teiste selle riigi suurlinnadega võrreldes teab mis äri- ja tootmiskeskus. Ühe ettevõtte üle tunneb linn aga tõsist uhkust: vasakpoolsel pildil on selle vana peakorter, mis tähistatud ka vastavate ajaloopärandile viitavate siltidega, parempoolsel pildil on aga nende praegune peakorter. **Nimetage see Kyoto ettevõte!**

66. *Ne (non) bis in idem* on õiguslik põhimõte, mis saanud alguse juba Rooma õigusest ning sisaldub nii meie Põhiseaduses kui ka mujal Mandri-Euroopa õiguses, näiteks Euroopa inimõiguste konventsioonis. Põhimõte on tuttav ka *common law* riikidele, kus teda nimetatakse *double jeopardy* doktriiniks. **Mida see põhimõte keelab?**

67. Selle salapärase olevuse tegemiste kohta on Eestiski liikunud laialt valearvamusi. Stockholmi põllumajandusülikoolis aga püüavad teadlased kontrollida väidet, et üks ja sama isend elanud Skånes ühes Branteviki küla kaevus koguni 155-aastaseks. Tõestada seda on keeruline, sest olevuse kuulumekivikesed on kaduma läinud. **Kellega on tegu?** Lisaks pikale elueale iseloomustavad teda positiivne reotaksis, organismi kõrge rasvasisaldus ja mõistatuslik sigimisbioloogia.

68. See osariigipealinn, kus elab umbes 970 000 elanikku, oli aastaid kõige suuremaks USA linnaks, kus polnud ühtegi viie suurema profiiliiga (NBA, NHL, MLB, NFL, MLS) võistkonda. Olukord muutus tänavu, kui linn sai omale MLS-i võistkonna, mille logo näete. **Milline linn?**

69. Nähtava Konrad Mägi maali nimi on „.... maastik”. Punktiirile sobib riigi nimi, kus Mägi aastatel 1908-10 elas ja mis tema loomingulisel teel väga oluliseks mõjutajaks kujunes. **Milline riik?**

70. Oma karjääri jooksul nii mõnegi filmiauhinna võitnud leedulanna Severija Janušauskaite rahvusvaheliselt tuntuim osatäitmine pärineb ilmselt telesarjast, kus ta kehastab Svetlana Sorokinat. Muuhulgas esitab ta ka telesarja ühe tunnuslugudest ning tema esituses kõlab sarjas ka kuuldav pala. **Milline telesari?**

71. Need kaks endist Eesti valda on nimede sarnasuse tõttu nii mõnelgi sassi läinud, eriti kui infot edastati telefoni teel. Omavalitsused moodustati küsitavate nimede all 1991. aastal, kaheksa aastat hiljem liideti mõlemaga nende tõmbekeskuseks olnud asulad ja viimase haldusreformiga 2017. aastal kadusid mõlema nimed vallanimena käibelt. Vahetult enne reformi olid mõlemad vallad enam-vähem ühesuurused (367 km² vs 375 km²) ning ka nende elanike arv suurt ei erinenud (1887 vs 2217). Ühe valla keskasulast teise omasse sõites tuli mööda kiireimat autoteed läbida 192 kilomeetrit, nii et kui keegi ühe valla asemel teise sõitis, kulus eksimuse heastamiseks aega üksjagu. **Millised kaks endist omavalitsust?**

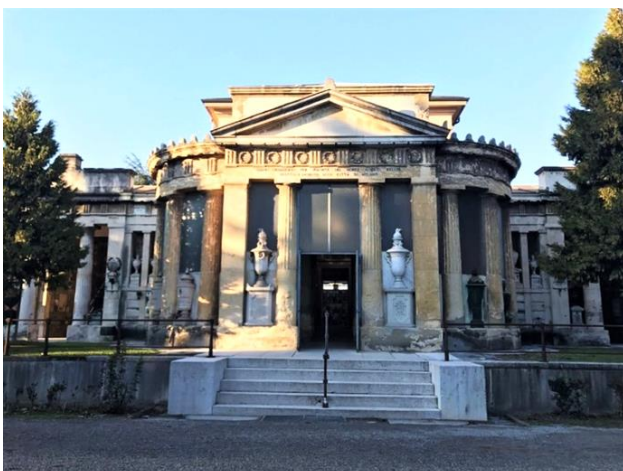
72. Pildil olev kuninganna (eluaastad 1830-1904) pidas välisriikide sõjavägede toel oma rahva vastu kaks edukat sõda. Tema pooldajatest liberaalid rõhutasid tööka, et ta pääses troonile juba kolmeaastaselt, mis tegevat ta nunnuks. Vastased jällegi joonistasid temast rõvedaid karikatuure. Poliitilistel põhjustel abiellus ta oma sugulasega ja võib-olla seetõttu jõudiski tema 12 lapsest ainult 5 täisikka. 1868. aastal siirdus ta Mehhikosse eksiili ning loobus kaks aastat hiljem troonist. **Kes ja millise riigi valitseja?**

73. Just sellel ajastul toimus maakeral kohutavaim liikide väljasuremine. 245 miljoni aasta eest kadus igavikku vähemalt 95% fossiilsetena tuntud liikidest. Sealhulgas suubus kaduvikku kolmandik putukaliikidest, mis on ainus nende massilise väljasuremise juhtum. Sootuks kadusid trilobiidid, maalt ja merelt kadus kogusummas 52% sugukondi ja 96% liike. On öeldud, et elu Maal pole ei varem ega hiljem olnud nii lähedal täielikule hävimisele kui tollel ajastul. **Milline ajastu?**

74. Filmiajalugu tunneb üksnes kahte juhtumit, kui ühe ja sama karakteri kehastamise eest (aga erinevates filmides) on võitnud Oscari kaks näitlejat. Mõlema karakteri puhul on üks Oscar teenitud peaosa ning teine kõrvalosa kategoorias ja kui ühe karakteri puhul jäi Oscarite teenimise vahele 11 aastat, siis teise puhul oluliselt vähem. **Nimetage need kaks karakterit!**

75. Nähtav Milanos asuv hoone oli läänemaailma esimeseks omataoliseks asutuseks. See alustas tööd 1876. aastal ja algupärast teenust osutati konkreetsetes hoones 1992. aastani. Ajavahemikul 1876-1889 alustasid samalaadsed asutused tööd ka USAs, Saksamaal, Suurbritannias, Rootsis, Šveitsis ja Prantsusmaal, seevastu Eestis alustas esimene selline tööd alles 1993. aastal. **Mis asutus?**

76. Ka naine sellel kenal perepildil oli päris tubli tegija, kuid tema kuulsus siiski kahvatub mehe oma kõrval. Poeg õppis hiljem inseneriks. Pilt on tehtud 1918. aasta oktoobris Luganos, kus naine töötas diplomaatilisel missioonil. **Kes on mees pildil?**

77. Nähtav peamiselt Vahemeres elutsev ja juba vanade roomlaste poolt soolastes tiikides kõhutäiteks kasvatatud kala (*Sparus aurata*) on eestlastegi toidulaual aina enam hinda tõusmas. Teda iseloomustavad kuldsed tähnid põskedel ja kuldne vööt silmade kohal, mistõttu tuntakse seda ka kui kuld-meri..... . Tänu oma tugevatele hammastele on ta võimeline hammustama katki rannakarpide ja krabide kõva kooriku. Kala liha sisaldab vähe rasvu, kuid rikkalikult valke ning väärtuslikke mineraale, sealhulgas magneesiumi, kaltsiumi, fosforit ja joodi. Omapärane on asjaolu, et kõik isendid on sündides isased, alles 2-3 aasta vanuses nende suguorganid taanduvad. Keskmise eluiga on kalal 11 aastat, pikkus ca 35 cm ning kaal 2,5 kg. Rahvusvaheliselt on kala tuntud ka doraado nime all, ent **milline meilgi levinud kalaliigi nimi sobib punktiirile?**

78. Läbi aegade üheks õnnetumaks naistennisistiks on Helena Sukova, kel õnnestus Suure Slämmi turniiridel pääseda neljal korral üksikmängus finaali, kuid võita ei õnnestunud tal neist mitte ühtegi. Ka kaks meestennisisti on üksikmängudes oma esimesed neli Suure Slämmi finaali kaotanud, kuid hiljem jõudsid võidulainele ja kahepeale kokku on neil 11 Suure Slämmi turniirivõitu. **Kes olid need kaks meestennisisti?** Vihjeks olgu öeldud, et kui üks teenis oma esimese Suure Slämmi turniirivõidu Prantsusmaal, siis teine 28 aastat hiljem väljaspool Euroopat.

79. Kui Bollywoodiks nimetatakse Indias Mumbais asuvat hindikeelset filmitööstust, siis Tollywoodiks nimetatavaid kinotööstusi asub Indias suisa kahes paigas. Seejuures on tegemist täiesti erinevate kinomaailmadega ja ka keeled, milles neis kahes Tollywoodis filme toodetakse, on täiesti erinevad. **Millises kahes keeles tegutsevaid filmitööstusi nimetatakse Tollywoodideks?**

80. Kuulete Metallica loomingut töötlemas ansamblit, mis loodi küll vaid viis aastat tagasi, kuid on tänaseks tõusnud oma riigi läbi aegade rahvusvaheliselt tuntuimaks bändiks. Kollektiiv, kes näitab praeguste plaanide kohaselt järgmisel kevadel oma oskusi ka Saku Suurhallis, kannab põhimõtteliselt sama nime kui üks Eesti bänd, kelle kõrgaeg jääb veidi enam kui 10 aasta taha. **Milline bänd ja millisest riigist see pärineb?**

81. Inglisekeelses maailmas nimetatakse nii eset või valdust, mille ülalpidamiskulud ei ole kaugeltki proportsionaalsed selle kasulikkusega ehk lihtsustatult pole hinnalipiku järgi kallil asjal ei kasutust ega reaalselt väärtust. Väljendi alged viivad Kagu-Aasia sajanditetaguste monarhideni, kellel oli kombeks ühe looma teatud haruldaste tunnustega isendit üksnes staatuse näitamiseks omada. Üheks taoliseks oli 18. sajandi Birmas valitsenud Konbaungi dünastia kuningas Hsinbyushin, kelle nimi tähendabki otsetõlkes just selle looma lordi. Tänapäeval kasutatakse väljendit näiteks kasutute pilakinkide või ka soovitud kasutuseta jäänud lennujaamade ja spordiareenide kohta. **Milline termin?**

82. Selle elektrijalgrataste tootmisele keskendunud Eesti ettevõtte tootevalikust leiab hetkel vaid kolm enam kui 2000 eurot maksvat ratast, kuid ühisrahasutusplatvormidelt on kaasatud tänaseks üle 2,5 miljoni euro, tööd pakutakse 80 inimesele ja kokku on müüdud enam kui 10 000 ratast. Ennekõike Lääne-Euroopa turule mõeldud rataste müügikohad asuvad Berliinis ja Kölnis, kuid proovisõitu saab teha ka näiteks Zürichis, Amsterdamis ja Viinis. Ettevõtte edu ei ole jäänud märkamata ka kodumaal ning tegevjuht, endise krossisõitja Are Kauriti poeg Ardo pärjati 2019. aastal Eesti aasta noore ettevõtja tiitliga. **Milline ettevõtte?**

83. Millise aastal 1010 esmakordselt ilmavalgust näinud teose väljavõtet näete?

84. Kes neljale teismelisele ninjakilpkonnale nime andnud kunstnikest sündis kõige varem ja kes kõige hiljem? Kahe küsitava sünniaastate vahe oli pisut vähem kui 100 aastat.

85. Pildil olev 1996. aastal sündinud mees on muusikalise taustaga, õppinud nii Jõgeva muusikakoolis kui Tartus Heino Elleri nimelises muusikakoolis klaveri erialal. Tänapäeval on ta oma lugudega jõudnud kahel korral Eesti Laulu finaali. **Kes?**

86. Selle eestiski levinud imetaja eestikeelne liiginimi ei sobi üldse eluka inimpegliku loomusega - isegi Tallinna loomaaias püüab ta vältida enda külastajatele näitamist. Ilmselt pärineb see nimi saksakeelse liiginime pisut ebaõnnestunud tõlkest. Sugulasliigist suurem inimpeglikkus on tõenäoliselt põhjuseks, miks looma levila on viimase kahe sajandi jooksul tunduvalt ahenenud. Saksamaal on liik praegu juba Punasesse raamatusse kantud. **Milline elukas** (palume olla täpsed ja vastata liigi nimega)?

87. **Kuidas nimetatakse pildil olevat eset?** 19. sajandi keskel stetoskoobisarnasele esemele nime andnud prantsuse arsti poolt kasutusele võetud instrument on umbes 20 cm pikk, meenutab kujult trompetit ja teda kasutatakse veel sündimata lapse südamelöökide kuulamiseks. Tänapäeval ei leia see vähemalt Eestis enam igapäevast kasutust, kuna selle kasutuse on välja tõrjunud nt doppler'i aparaat, kuid vajadusel on see siiski kättesaadav. Kasutamisel tuleb tähele panna asjaolu, et eset tuleb kasutada *hands-free* ehk kasutamise ajal eseme käega puutumisel ei täida see enam täielikult oma funktsiooni.

88. Vastupidiselt paljude arvamusele pole sellenimelist moeloojat olemas. Tegemist on hoopis 1985. aastal Armando Lasauca poolt loodud riidebrändiga, mis tänaseks on Inditex'i katuse alla kuuluvatest brändidest Zara järel nii tuntuselt kui edukuselt teine. **Milline bränd?**

89. Sellele jalgpalliklubile panid 1906. aastal aluse ühe linna Neudorfi linnaosa noorukid ning algselt kandiski ta nime FC Neudorf. Pärast I maailmasõda muutus klubi nimi ajapikku praeguseks. 1933. aastal hakati elukutselisteks ning kui 1938. aastal avati Kadrioru staadioni uus moodne betoonitribüün, pidas Eesti rahvuskoondis selle puhul sõprusmängu just küsitava klubiga. Klubi säravaimaks saavutuseks on nende ainus riigi meistritiitel aastast 1979, mille toonud koosseisu näete ka pildil. Korra on võidetud Intertoto karikas, kolmel korral koduriigi karikas ning neljal korral Liigakarikas. 2017. aastal jõuti pärast pea kümneaastast pausi tagasi oma riigi kõrgliigasse, tiireldes seejärel selle alumises tabelipooles. **Milline jalgpalliklubi?**

90. Kuuldav ansambel on nime saanud reivikultuuri jaoks olulise Londoni ringtee M25 paralleelnimetuse järgi. **Milline ansambel?**

91. Küsitava näidendiga avati 1906. aastal Tartu Vanemuise uus maja, 34 aastat hiljem aga Rakvere Teater. Hiljem on Rakveres selle lavastanud ka Andres Noormets ning toona reklaamiti etendust järgnevalt: „Mässatakse ja nõutakse õigust. Üks mees mõtleb terve rahva peale, kuid ei näe naist enda kõrval. Teine mees nõuab tagasi oma maad ja armastab teise mehe naist. Naine ei tea, keda valida. Kired möllavad, inimesed võitlevad.“ Viimati sai etendusest näha NUKU teatri versiooni, kui see toodi mullu lavale EMTA kuue tudengi bakalareuselavastusena. **Milline teatritükk?** Etendusest on inspireeritud ka näiteks Kuressaare linna tunnuslause.

92. See taanlasest kliimaskeptik väitis oma 2001. aastal ilmunud raamatus „Skeptiline keskkonnakaitsja“ („*The Skeptical Environmentalist*“) statistikale tuginedes, et jutt inimtekkelisest kliimasoojenemisest on jama, mille eesmärk on tähelepanu tõelistelt probleemidelt kõrvale juhtida. Vaid tillukese osaga kliimajurale kuluvast rahast saavat lahendada suurima tegeliku keskkonnaprobleemi ja kindlustada igale inimesele puhta joogivee. Vasakliberaalse peavoolu kiusamise eest on raamatu autorit väidetavalt kaitsnud asjaolu, et ta on homo. **Kes?**

93. See mees (eluaastad 1790–1866) oli advokaadi ja rahukohtuniku poeg, ka tema vanaisa oli jurist, kuid tema läks hoopis sõjakooli. Huvi matemaatika ja astronoomia vastu viis ta siiski kartograafia valdkonda. Aga meile on ta tuntud hoopis ühe geograafilise objekti järgi, mida ta ise kunagi näinudki polnud, aga mis sai tema nime, kuna kuidagi tuli seda kutsuda ja kohalikes keeltes oli sel mitu nime. Ta ise polnud sellest kuigi vaimustuses, kuna kahtles, kas kohalikud tema nime kuidagi kirjutada või hääldadagi oskavad. **Kes?**

94. Mõnevõrra üllatuslikult kuuluvad selle 1973. aastal Gordon ja Rena Merchanti poolt rajatud ettevõtte tooteportfelli ka kellad, kuigi eeskätt on ettevõtte tuntud teistlaadse, ühe harrastusega seotud toodangu poolest. Tõsi, vähemalt osad kellad on valmistatud ka arvestusega, et tolle harrastusega tegelejad oma meelisala harrastades seda mugavalt võiksid kanda. **Millise ettevõtte kellatoodangut näete?**

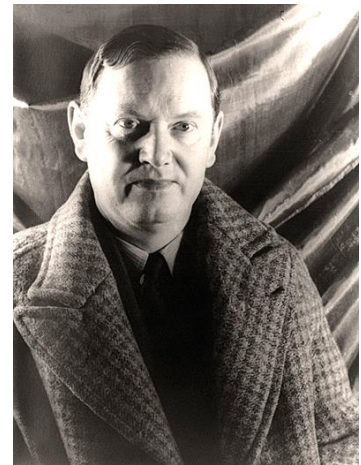
95. Nähtav pilt kuulub August Künnapu maaliseeriasse "Kau küla mehed". See seeria oli homaazina pühendatud ühele varasemale loomeinimesele (tõsi küll mitte maalikunstnikule), kes tutvustas maailmale Aafrika kultuuride ehedust ja kelle eriliseks lemmikuks olid oma keha kunstiteosena käsitlevad Kau küla nuubialased Sudaanis. Ta külastas neid korduvalt ning avaldas 1970ndatel aastatel neist ka mitu raamatut. Viimane külaskäik, millest valmis ka dokumentaalfilm, toimus aastal 2000 ehk mõni aasta enne küsitava surma. **Kellelt sai Künnapu inspiratsiooni Kau küla maaliseeria loomisel?**

96. Küsitav lind on maailma kõige laiema levikuga kakuliseks ja üldse üheks levinumaks linnuliigiks – kohata võib teda kõikjal peale polaar- ja kõrbealade ning Euraasia ja Ameerika põhjaosa. Eksikülaliseks on ta olnud ka Eestis. Ülihea kuulmisega lind veedab päeva puhates, öösel aga peab jahti, lähenedes saakloomale salamisi ja märkamatult. Väidetavalt näevad need linnud päeval kaks ja öösel neli korda paremini kui inimesed. **Milline kakk?**

97. Eesti taasiseseisvumisejärgne olümpiaajalugu tunneb kolme sportlast, kes on saanud koos eestlas(t)ega olümpiamängude pjedestaalil seista rohkem kui ühel korral (dopingu-spetsialistidele olgu ennetavalt kinnitatud, et kõik nad seisisid pjedestaalil ka tegelikult). **Kes on need kolm?** Vihjeks olgu öeldud, et kõikide nende sportlaste kodumaa pealinnad jäävad Tallinnast 1000 kilomeetri raadiusesse.

98. Pildil oleva kirjaniku korduvalt ekraniseeritud peateos valmis 1945. aastal. Kirjaniku eesnime kuuldes arvab nii mõnigi, et tegemist oli naiskirjanikuga ning muuhulgas oli kuni viimase ajani selles kindel ka küsimuse autor. Kõige tipuks abiellus kirjanik 1928. aastal naisega, kes kandis sama eesnime, mis tal endal. Sõbrad kutsusid neid 'He-...' ja 'She-...', kus punktiirile sobib mõlema ühine eesnimi. Kes on pildil olev kirjanik?

99. See 1997. aastal alguse saanud arvutimängude seeria on Warcrafti ja Starcrafti kõrval California ettevõtte Blizzard tuntumaks mänguseeriaks. Mängud on kandnud alapealkirjasid „Hellfire“, „Lord of Destruction“, „Reaper of Souls“, „Rise of Necromancer“, „Resurrected“ jne. Arvutimängus toimetavad inimesed, inglid, koletised ja deemonid ning nime on mäng saanud selle peategelaseks oleva kõikvõimsa pahalase järgi. **Milline mänguseeria?**

100. Ühe filmimehe vähemasti kolmes filmis oli viidatud helilooja Van den Budenmayer'ile. Tegelikult on tegemist fiktsionaalse 18. sajandi hollandi heliloojaga, kelle olid loonud filmimees ise ja tema filmide muusika peamine autor. Hollandlase karakter valitud just seepärast, et nii filmimees kui helilooja armastanud väga Hollandit, kuigi pole ise pärit ei Hollandist ega ühestki selle naaberriigist. Van den Budenmayer'ile on omistatud ka kuuldav heliteos (mille tegelikuks autoriks on filmimuusika looja). **Kes oli see filmimees, kelle filmides võib kohata viiteid Van den Budenmayer'ile?**

101. See riigipea kirjutas 1942. aastal pseudonüümi all poolautobiograafilise romaani „Rass“, mille põhjal samal aastal vändati samanimeline film. Teos paistab silma vägagi postmodernistliku võtte poolest, kus peategelane, kes on nii perekondliku tausta kui ka elukäigu poolest mitmes mõttes autori *alter ego*, näeb lõpus riigipead ehk autorit ennast. **Kes on autor?**

102. 1985. aastal Prantsuse riikliku politsei loodud eriüksust (mitte sassi ajada rahvussandarmite samalaadse üksuse GIGN'ga) tähistav tähtede kombinatsioon koosneb üksuse ülesandeks olevatest tegevustest (eesti keelde tõlgituna tähestikulises järjekorras): abi, heidutus, otsimine, sekkumine. Ka Eesti K-komando arengusse panustanud legendaarne üksus koosneb umbes 450 mehest ja naisest, kes on paigutatud üle kogu Prantsusmaa. Maskide taha varjuvate politseinike, kelle viimaste ülemaailmse avalikkuse tähelepanu pälvinud missioonide sekka on kuulnud näiteks 2015. aastal Charlie Hebdo ja Batalcani teatriga seotud sündmused, deviisiks on "*Servir sans faillir*" ("*Teenida eksimatult*"). **Millise lühendiga seda üksust tuntakse?**

103. Kui *kecak* on Bali kultuuris kuulus ahvitants, siis **milliste olendite tantsu** kujutab endast slaavipärase nimega *oleg* ehk kohalikus keeles *Oleg Tamulilingan*? Esmakordselt lavastati see Balil 1952. aastal, kui kohalikke tantsijaid valmistati ette Euroopa ja USA turneeks.

104. Mitmetes Eesti spordiklubides saab harrastada treeningut, mis kannab ühe kunagise Uus-Meremaa sportlase nime, kes osales neljadel olümpiamängudel ja saavutas oma parima tulemusena 7. koha 1964. aastal kuulitõukes. Pärast sportlaskarjääri lõppu oli ta aastatel 1990-1998 Aucklandi linnapea ja asutas jõusaalikesi, mille fitness-uuendus seisnes muusika rütmis tehtavates rühmatreeningutes ja millest tema poeg tegi globaalse frantsiisi. Treeningute sisu ja muusika on paika pandud kogu treeningu ulatuses, mis tähendab, et harrastaja võib alati minna kuhugi mujale treeningrühma kasvõi teises maailma otsas ja jätkata treeninguga sealt, kus pooleli jäi. Ettevõtte sloganiks on „*For a Fitter Planet*“. **Milline treening?**

105. Kanada teatrinäitleja Douglas Rain (eluaastad 1928–2018) on eeskätt tuntud rolli poolest ühes tuntud filmis, aga ka selle 1984. aastal valminud järjes. Esialgne roll oli saanud linti kahe päeva jooksul kümne tunniga, valmis filmi polevat ta ise kunagi näinudki. Anthony Hopkinsi sõnul aga mõjutas see osatäitmine tema rolli Hannibal Lecterina filmis „Voonakeste vaikimine“. **Mis rolli Rain mängis?**

106. Neile kromosoomivälistele DNA-molekulidele, mis esinevad pärmseentel ja peaaegu kõigil uuritud bakterirühmadel, andis 1952. aastal nime USA geneetik Joshua Lederberg. Neis molekulides esinevad sageli „hüppavad geenid“, mis suudavad sama raku piires nii DNA-ahelale kinnituda kui ka sealt vabaneda (niisiis ronivad ka kromosoomide külge). Bakterile pole need molekulid hädavajalikud, kuid on äärmiselt kasulikud, sest just tänu neile tekib bakteritel kiiresti antibiootikumiresistentsus. Geenitehnoloogid on õppinud kasutama neid molekule turvalise tööriistana, kui on tarvis mingi geen kuhugi ümber tõsta (viiruseid kasutatakse selleks ka, aga viirus tuleb enne kasutamist ära „kohitseda“, et ta suvalt paljunema ei hakkaks). **Mis molekulid?**

107. Ühe 2017. aastal ilmunud menuka romaani kõrvaltegelaste rollis astuvad üles oma saamatusega Kolmekümneaastase sõja põhjustanud „Talvekuningas“ Friedrich V, tema naine Elizabeth, Rootsi kuningas Gustav II Adolf, 1605. aastal Püssirohuvandenõus osalenud Oswald Tesimond, jesuiidist õpetlane Athanasius Kircher, kartograaf Adam Olearius, krahv Martin von Wolkenstein jpt. Romaani nimitegelaseks on aga mees, kellest on kirjutatud veel mitu raamatut, tehtud eestlaste osalusel Mosfilmi film ning toodud Eestis lavadele vähemalt neli näidendit. **Kes?**

108. Selles koeraspordi distsipliinis peab koerajuhile alluv koer läbima vigadeta ja võimalikult kiiresti joostes erinevatest takistustest koosneva võistlusraja. Ratsutamise takistussõiduga sarnaneval alal kuuluvad takistuste sekka näiteks tõkked, rõngad, poomid, tunnelid, kiiged ja slaalomirajad. Iga eksimus toob kaasa karistuspunktid ning võitjaks kroonitakse väikseima skooriga võistlejad. Eesti jaoks tegid tiitlivõistluste medaliarvestuses 2013. aastal otsa lahti Raio Piiraja toonane abikaasa Marje ja nende Belgia lambakoer Süsi. Käesoleva kuu lõpus on Tondiraba jäähallis toimumas ala MM-võistlused. **Millist rahvusvahelist nime see distsipliin kannab?**

109. See maaliline Türgi kraatrijärv on kujunenud turismiobjektiks, kuna selle ebatavaliselt leeliseline ja kare rannavesi sisaldab suuremas koguses hüdromagnesiiti, millel arvatakse olevat tugevad raviomadused nahahaiguste suhtes. Vettekastjad peavad küll arvestama sellega, et sademe- ja põhjavetest täituvas 196 m sügavuses järves on vesi ka kuumal suvepäeval külm. 2019. aastal jõudsid NASA teadlased järeldusele, et järves paiknevad mineraalid ja kivimid on oma koostiselt Maal leiduvaist kõige sarnasemad Marsilt Jezero kraatrist võetud proovidega. **Milline järv?** Järvega sama nime kannavad muuhulgas ca 100 elanikuga küla Lääne-Virumaal Kadrina vallas ja õhufiltreid ka Eestis turustav Leedu firma.

110. Tänapäevase eelviimase muusikapalana laulab teile sügislehtedest mees, kes on mänginud bändides The Jokers, The Shadow Blasters, The Golden Chords ja The Rock Boppers, kasutanud Bobby Vee bändis mängides pseudonüümi Elston Gunn ning andnud välja ka plaadi artistinime Blind Boy Grunt all. **Kes laulab?**

111. See tänapäeva Soria linna lähedal asunud antiikaegne linn oli keltibeeride pealinnaks. Ibeeria sõdade ajal kujunes sellest vastupanukeskus, mida roomlased üritasid vahemikus 153-133 eKr tulutult vallutada. Lõpuks näljast ja haigustest kurnatud linn siiski alistus. Miguel de Cervantes on sellest kirjutanud näidendi „.... piiramine”, kus punktiirile sobib küsitava linna nimi. Hispaania vapruste ja iseseisvuse sümboliks olnud paiga varemed kuulutati 1882. aastal riiklikuks mälestiseks ning sellest sai Hispaania patriootide palverännakute sihtpaik. Linnaga peaaegu sama nime kannab ka Soria jalgpalliklubi, mis aastatel 1999-2001, 2004-05 ja 2008-09 on mänginud koguni La Liga's. **Millist nime kandis see keltibeeride pealinn, mille varemeid näete?**

112. See Jaapanist alguse saanud kompostimismeetod kujutab endast biomaterjali kääritamist ilma hapnikuta ja happelises keskkonnas, kasutades mikroorganisme. Jäätmete töötlemiseks kasutatakse topeltpõhja ja -kraaniga plastämbrit, kuhu kihiti lisatakse spetsiaalsed kliid. Kui ämber täis, pressitakse materjal kokku ja suletakse vähemalt kaheks nädalaks, mille jooksul mikroorganismid tarbivad biomaterjalis sisalduvaid suhkruid ja käivitavad fermenteerimise. **Milline meetod?**

113. Mitmete allikate väitel on just pildil olev *Oxyuranus microlepidotus* maailma mürgiseim madu. Selle nastiklase ühe hammustusega eralduvast mürgikogusest (ca 44 mg) piisaks umbkaudu 100 inimese tapmiseks. Samal ajal on umbes kahe meetri pikkuseks kasvav madu oma loomult pigem rahulik, arg ja varjatud eluviisiga, mistõttu tema kokkupuuted inimestega on harvad. **Milline madu?**

114. Aafrika mandriosa riike, kus portugali keel on kas ainsaks või üheks ametlikuks riigikeeleks, on teadupärast neli: Angola, Guinea-Bissau, Mosambiik ja Ekvatoriaal-Guinea. Ainult ühel juhul on võimalik maismaad mööda saada ühest sellisest riigist teise nii, et vahepeal läbitakse ainult ühte riiki. **Mis riik see on, mis ainsana piirneb kahe portugali keelse riigiga?**

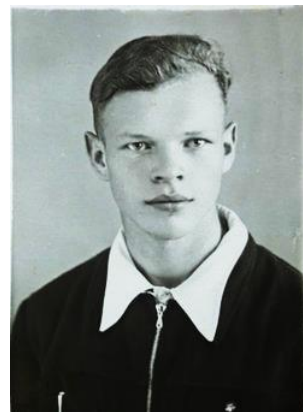
115. Lühimaks ooperiks, mida regulaarselt lavalaudadel esitatakse, on 1959. aastal Samuel Barberi ja Gian Carlo Menotti koostöös valminud ooper, mille pikkuseks on umbes üheksa minutit. Ooperi tegelasteks on kaks õnnetus abielus olevat paari, kes kõik jõuavad ooperi põhitegevuse kõrval kanda ette numbri oma sisemistest ihadest. **Aga millise ajaviitega (mis kajastub ka ooperi pealkirjas) tegelased selles lühiooperis tegelevad?**

116. Tänavu suvel sai sellest venelase Nikolai Storonski ja ukrainlase Vladimir Jatsenko 2015. aastal Londonis tegevust alustanud finantsplatvormist Suurbritannia ajaloo kõige väärtuslikum *start-up*, turuväärtusega 33 miljardit dollarit. Eestiski üha enam kasutamist leidev rakendus, mille eesmärk on traditsioonilist pangandust välja juurida, võimaldab vahendustasudeta aktsiatega ja krüptorahadega kauplemist, teha ülekandeid välisriikidesse, omada virtuaalseid pangakaarte ja teostada makseid. Päris probleemideta ettevõtte arengud pole sujunud, kuna aeg-ajalt on lugeda uudiseid pahastest klientidest, kelle kontodelt on suuremad summad raha lühemaks või pikemaks ajaks kadunud. **Millist nime see rakendus kannab?**

117. **Kes on ainus võrkpallur**, kes esindanud Eestit kõikidel meeste võrkpalli EM-finaalturniiridel, kuhu Eesti pääsenud on?

118. 2010. aastal sai sellest riigist toonase naispresidendi eestkõnelusel esimene riik oma kontinendil, kes seadustas samasooliste abielud. Praeguseks aga ollakse tõusnud globaalseks liidriks transsoolisuse edendamisel. 2012. aastal lubati seal esimese riigina maailmas arsti või kohtuniku nõusolekuta sugu muuta ning kanda oma dokumentidesse see sugu, millest end ise olevat arvatakse. Tänavu aga võeti vastu seadus, mille kohaselt peavad riigis 1% avalikest teenistujatest olema transsoolised ning ühtlasi lubatakse maksusoodustusi eraettevõtetele, kelle töötajatest on üle 1% transsoolised. **Milline riik?**

119. Pildil oleva noore mehe (eluaastad 1936-1959) nime kannab üks aegade jooksul palju poleemikat põhjustanud geograafiline objekt, millega seotud sündmustest on otseselt või kaudselt ajendatud näiteks üks Renny Harlini poolt 2013. aastal vändatud mängufilm, aga ka Aarne Rubeni ulmeromaan „Talvehommiku härmas kindakirjad“ (2016). Eestist asub mainitud objekt linnulennult ca 2500 kilomeetri kaugusel. **Milline objekt?**

120. Lõpetuseks kuulete 2010. aastal Viljandis asutatud ja seal tegutsevat eestikeelest *reggae*- ja *skamuusikat* viljelevat muusikalist kooslust, kelle nimi võib mõtted viia ka maitsvale lihatükile või oma liikumisviisi poolest tuntud maailmakuulsale kitarrimehele. **Milline ansambel?**

VASTUSED

1	J.M.K.E.	
2	Huhuu	Friedebert Tuglas; "Popi ja Huhuu"
3	Usbekistan	viidatud president Islom Karimov; poksija Bakhodir Jalolov
4	Aquafina	
5	karskusselts	
6	Praxiteles	
7	oikumeenia	viide Konstantinoopoli Oikumeenilisele Patriarhile
8	Argentina	
9	Carter	Carter Pewterschmidt animasarjast "Family Guy"
10	Priit Võigemast; Vaiko Eplik	
11	ülane	
12	Adam Smith	klassikalise majandusteaduse rajaja
13	Peterburi; Moskva	
14	omlett	
15	Don Nelson	saavutanud peatreenerina NBA's kõige rohkem võite
16	Hans Heinrich Falck	viide Falgi tee ja Falgi pargile
17	avokaado	
18	Magritte (Magritte du Cinema)	kunstnik Rene Magritte'i (1898-1967) järgi
19	Frankenstein; Dracula	Viini avangu Frankenstein-Dracula variant
20	The Weather Station	viide ilmajaamadele
21	Andero Uusberg	Valitsust nõustava Teadusnõukoja liige
22	Grigori Rasputin	
23	Cornelli Ülikool	Cornell University
24	Liechtenstein	regent Alois; vürst Hans Adam II
25	Louis de Funes	
26	Türgi peaminister	presidendiks saanud Tayyip Erdoğan ühendas ametid
27	Stanislaw Lem	
28	korstnapühkija	
29	Tartu JK Welco	
30	pingviinid	Jean-Michel Jarre "Oxygene pt. 4" videod
31	valge; roheline	sini-must-roheline värvikombinatsioon
32	Mumbai	
33	Mauritshuis	Haagi muuseum; Hollandi Brasiilia kuberner Mauritsi järgi
34	esimene operatsioonisüsteemina Androidi kasutanud telefon	
35	kliitor	
36	Cato vanem	Leidis, et Kartaago tuleb hävitada
37	järvekonn	asustati Raadi järve
38	Yasmyn; Mick Moon	
39	Bruce Lee	
40	Austraalia; Mehhiko; Venezuela	M. Webber; D. Ricciardo; S. Perez; P. Maldonado
41	jänes; kaamel	
42	seriif	
43	Buick	
44	Wadi Rum (Jordaania)	
45	Ivan Kramskoi; Vassili Perov	viide segadusele 2004. a. EMV üksikmängus
46	Paju mõis	
47	Janet Yellen	USA rahandusminister, end Föderaalreservi juht
48	"Gladiator"	režissöör Veljo Käsper; "Tuuline rand" III osa ainetel
49	Luger	
50	Kairo; "Aida"	
51	Tarvastu	
52	kalmus	viide Ain ja Marek Kalmusele
53	Christoph Kolumbus	
54	Paiste	pildil Toomas ja Robert; muusikainstrumentide tootja
55	vanadus (vanadussurm)	
56	Brno; Gregor Mendel	pärilikkuseaduste avastaja
57	ruja	
58	Austria	Tokyos Lukas Weishaidinger pronks kettaheites
59	Togo	admiral Togo Heihachiro järgi
60	Agnetha Fältskog	hilisem ABBA laulja, lugu "Jag var så kär"
61	pastilaa	

62	James Chadwick; neutron	
63	Lanzarote	elanike arvult Tenerife ja Gran Canaria järel 3. saar
64	Juri Vlassov	Tõstmise olümpiavõitja Roomas 1960
65	Nintendo	
66	ühe teo eest ei tohi 2x karistada	
67	angerjas	
68	Austin	Texase pealinn
69	Norra	
70	"Babülon Berliin"	
71	Vihula vald; Lihula vald	
72	Isabel II; Hispaania	
73	Permi ajastu	
74	Vito Corleone; Jokker	M. Brando & R. de Niro; H. Ledger & J. Phoenix
75	krematoorium	
76	Felix Dzeržinski	
77	koger	
78	Ivan Lendl; Andy Murray	
79	bengali; telugu	
80	The Hu; Mongoolia	viide Eesti ansamblile Hu
81	valge elevant	
82	Ampler	
83	"Šahname"	Pärsia / Iraani rahvuseepos
84	vanim-Donatello; noorim-Raffael	ülejäänud Leonardo ja Michelangelo
85	Andrei Zevakin	
86	kodurott	
87	Pinard'i sarv	
88	Massimo Dutti	
89	RC Strasbourg Alsace (Strasbourg)	Strasbourg kuulus enne I maailmasõda Saksamaale
90	Orbital	
91	"Tuulte pöörises"	autor August Kitzberg, Kuressaare: "Heade tuulte pöörises"
92	Bjorn Lomborg	
93	George Everest	tema järgi sai nime Mount Everest
94	Billabong	
95	Leni Riefenstahl	
96	loorkakk	
97	Tamerlan Tmenov; Virgilius Alekna; Marit Björgen	vastavalt judo (Pertelson), kettaheide (Tammert & Kanter), murdmaasuusatamine (Šmigun)
98	Evelyn Waugh	
99	Diablo	
100	Krzysztof Kieslowski	nt: "Kolm värvi: sinine"; "Kolm värvi: punane"; "Dekaloog"
101	Francisco Franco	
102	RAID	
103	mesilased	
104	Les Mills	
105	HAL 9000	"Kosmoseodüsseia" filmiseerias
106	plasmiidid	
107	Till Eulenspiegel	Daniel Kehlmanni romaan "Tyll"
108	agility	
109	Salda järv	
110	Bob Dylan	
111	Numantia	jalgpalliklubi Numancia
112	bokashi	
113	(sisemaa) taipan	elab Austraalias
114	Sambia	piirneb Angola ja Mosambiigiga
115	mängivad bridži	ooper "Bridžikäsi"
116	Revolut	
117	Ardo Kreek	
118	Argentina	
119	Djatlovi kuru	Igor Djatlovi juhtitud matkajate hukkamise ajendil
120	Angus	viide Anguse steikile ja AC/DC kitarrist Angus Young'ile